

# Jezsó Ákos

## Lumumba

Tisztességes neve is volt, mégis így hívta mindenki, egyszerűen csak: Lumumba. A szemébe meg azt mondták, hogy Sanyi bácsi. Merthogy az volt: Sándor, Mezőkovácsháza nagy erejű bolondja. Gúnyneve, a „Lumumba”, csak úgy ráragadt, mint a mézesüveg falára csorduló édes nektárra a légy. Senki sem tudta, hogy ki volt az a bizonyos „Lumumba”, a névadó, tán még ő maga sem, de akkora lapáttenyere volt, hogy az ügyet nem is forszírozták.

Lumumba: szelíd és csendes bolond, aki csak akkor vált megvadult bikává, ha meghallotta a gúnynevét, a Lumumbát. De akkor aztán elborította a szemét a vörös köd, és nem ismert se párthatározatot, se kádárjánost, se Istent, se embert, hanem ütött.

Rá is fázott erre egyszer a Balogh Anti. Csendes koranyári nap volt akkor, a fő utca csinált útja két oldalán az égis nyúló jegenyefák csak úgy kornyadoztak az aszály súlya alatt, árnyékuk azonban menedéket nyújtott a járdán közlekedők számára. Lumumba pedig pontosan úgy, mint az összes többi napon, szalmakalapba rejtett arccal biciklizett végig az úttesten.

Balogh Anti is arra sétált. A járdán. Hanyagul kiáltotta oda: – Szia, Lumumba!

A megszólított azonnal beletaposott a kontrába, hiszen a kattogó láncú Csepel biciklikén még ilyen is volt, és lepattant a nyeregről.

– Mi az? Minek hívtál? – ordította, de már akkor a Balogh Anti nem merte bevárni a csevegést, hanem futásnak eredt. Lumumba meg utána. Anti végigloholta a főutcán, el az egészségháza előtt, a munkásőr-parancsnokság előtt, ahol mindig kint szokott ácsorogni valaki, leginkább a Kovácsné, mert neki amúgy semmi egyéb dolga nem volt, csak az, hogy jelentse a pártközpontnak a falubeli eseményeket. Aztán meg ott szokott álldogálni mellette a Kis Feri is, aki nem volt besúgó, pusztán csak egy géplakatos a térszben, de akkor érezte magát fontos embernek, ha fegyvert adnak a kezébe, hát munkásőrnek állt. A Balogh Antit azonban egyikük sem mentette meg. Kaján mosollyal intettek neki, amint előttük rettegő szemekkel az életéért futott, még köszöntek is illedelmesen, hogy „Erőt, egészséget, Balogh elvtárs!”, aztán parázs tekintettel figyelték tovább az eseményeket, nehogy lemaradjanak bármiről is. Magukban pedig fogadást kötöttek, tétre, színre, befutóra.

Lumumba vérben forgó szemmel rohant Balogh Anti után, és azt üvöltözte, hogy megöllek, megöllek!

A távolság egyre fogyott közöttük. Versenyfutás az életért.

A szuflából Balogh Anti fogyott ki előbb. Nem mert megállni, mert félt az irgalmatlanul nagy veréstől, meg a beigért „megöllektől”, de a tüdeje már sípolt, az oldala szúrt, levegőt alig kapott. Utoljára a seregben futott ennyit,

még Lentiben, ahová '64-ben első lépcsős katonának vitték, csakhogy akkor húsz évvel fiatalabb volt.

Már szinte karnyújtásnyira voltak egymástól. Balogh Anti ekkor jobb híján a templom felé vette az irányt, hiszen a túlnani Kacsá Presszó zárva volt, a buszvégállomás peronja pedig üres.

Más menedéke már nem maradt, csak a katolikus templom. Hithű párttagként ugyan jó ideje nem lépte át Isten házának ajtaját, de most az életéről volt szó, s ez a szemében felmentést adott az eszme alól.

Nyitva volt a templom. Balogh Anti ezt jól tudta, mert fiatalkorában még sokat ministrált. Feltépte a nagykaput, és odabent rögvést a haranglépcső felé fordult. Ismerte a járást.

Lumumba a nyomában.

Rohantak felfelé, a szédítően meredek csigalépcsőn, egyik fokot szedték a másik után. Mindketten a harangok irányába, az ég felé törtek. Lumumba már majdnem utolérte Balogh Antit, már majdnem a torony tetején jártak, már csak ki kellett volna nyújtani a kezét, hogy lecsapjon, ám ekkor megbotlott. Kettőt akart lépni, de nem tudott. Elveszítette az egyensúlyát, orra bukott, meg is ütötte magát, de újra felpattant és folytatta. Ez a kis idő azonban elég volt ahhoz, hogy Balogh Anti túlélje a lumumbázást. A legfelső szintre ugyanis, amely már közvetlenül a harangokhoz visz, létrával lehetett feljutni. Odáig tartott csak a kőfalakba rögzített masszív, fa csigalépcső. Balogh Anti pedig amikor az Isten tiszteletét hírül vivő harangok és az itt tanyázó népes galambsereg közé ért, felhúzta a létrát, Lumumba tehát nem tudott utána mászni. Ugrált egy dara-

big, meg nyújtózkodott és ordította, aztán megunt és elment.

Balogh Anti órákon keresztül ücsörgött a galambok társaságában. Csak sötétedés után mert lejönni a toronyból, amikor a plébános vezetésével rátalált egy munkásőr-különítmény.

Futótűzként rohant végig a falun Balogh Anti futásának híre, hetekig csakis erről beszéltek a népek, regévé vált minden elcsöppent mondata, ami aztán tovább áradt, dagadt, mint a faluszéli Szarazér, ha tavasszal az erdélyi hegyekből megérkezik a hóolvadás.

A faluban félelemmel vegyes tisztelet lengte körbe Lumumbát. Mindenki tudta róla, hogy ha a brigádvezető reggel azt mondja neki: Sanyi, itt arrafelé ásd ki a csatornát, akkor addig ássa az árkot, amíg csak le nem állítják. Ha kell, kiássa egészen Aradig, ami amúgy nincs is olyan messze, ide van mindjárt, csak a határ túlsó oldalán.

Amikor este hazafelé tekerte a csinált úton a kattogó láncú Csepelt, sehol sem állt meg, csak a Kacsá Presszó előtt. Oda mindig betért, hogy megigyon egy hosszúlépést, vagy egy házmestert, esetleg egy tömbházmestert, szigorúan vörösborból, mert abban van csak az igazság és az élet. A falusiak olyankor összébb húzódtak, s ha volt is valami vita-féle köztük, mert vitafélék amúgy mindig is voltak, Lumumba láttán megszűntek.

Egyszer volt csak az, hogy a tótkomlói tanyákról érkező egyik gyüttment piacozó, aki a másnapi vásárra jött, de már aznap berúgott, Lumumba mellett is felemelte a hangját. A Kacsá Presszóban azonban rajta kívül mindenkibe belefagyott a szó. Még a csaposba is, pedig ő itt már nagyon sok

verekedést látott. A tótkomlói vásározó ezt vette észre.

A csapot.

Poharával a kezében óvatosan körbepislantott. A kocsmá népe másfelé nézett. Ki a falakat borító Kádár-, Losonczi- és Puja Frigyes-képeket bámulta nagy hirtelen felgerjedt párt-szerű buzgalmában, ki az ablakon keresztül nézte a kinti világot, más a pincéző amúgy tényleg kapitális méretű cicijében kezdett gyönyörködni, de Lumumbára senki sem nézett. Ő csak bejött, rámutatott a hangoskodóra és annyit mondott, hogy „Csitt!” – aztán leült egy üres asztalhoz, közel a söntéshez.

És ezt már a tótkomlói vásározó is értette. Elcsitult.

Nem akarta kipróbálni, hogy mi történik akkor, ha nem fogad szót az áprilisi fagyok lapáttenyérű, szalmakalapos és meztlábás emberének.

Lumumba aznap este a szokásától eltérő módon két tömbházmestert is megivott, mielőtt fizetett volna.

Hosszú a főutca, de csak a tűzoltóaktanyáig világították meg a lámpák. Azon túl már úgyis az alvégiek laknak, vagy ahogyan a felvégiék csúfolják őket, a refisek. Merthogy Mezőkovácsházának két központja is volt. A gazdagabbik Katolikuskovácsháza és a szegényebbik Reformátuskovácsháza. Valamikor ez két önálló falu volt, ami az idők során összenőtt. A falu két fele a Szárazér lapályánál találkozott. Ez volt a senki földje, a mocsaras, nádas, dudvás faluszél, ami tavasszal, ha megáradt a patak, víz alá került, aztán meg szép lassan kiszáradt. Pláne azóta, hogy a határ túloldalán a románok egy zsilippel elrekesztették, hogy vizével az aszályos időben is öntözhesse. Ilyenkor ide

egy csöpp víz sem jutott, s a Szárazér medre zsíros, iszapos nádassá vadult, a szúnyogok legnagyobb örömére.

Itt lakott Lumumba.

A nagykanyar után.

Hangtalanul siklott a külügyminiszter elvtárs fekete Mercedesese. A május elsejei ünnepség díszvendégeként hívta haza szülőfaluja, Battonya, de ő ezt a hétvégét arra szánta, hogy megismerje az előkészületeket és elvtársai társágában végig igya a pártbizottságtól a tanácsházáig vezető utat. Kótyagos fejjel szállt be a pozícióját megillető állami meseautóba, a nagy, fekete, csillogó Mercedesbe, hogy aztán padlóig nyomja a gázpedált és élvezze a fővárosba röpitő lenini utat.

Nem vette észre a kivilágítatlan biciklist, csak a csattanásra eszmélt, meg arra, hogy valami nagy tárgy repül az árok felé. Lumumba volt.

A külügyminiszter elvtárs kiszállt a kocsijából, odament a földön fekvő emberhez. Nem tudta, mit csináljon. Megrémült, hogy ebből akár még botrány is lehet, amit mindenképpen el akart kerülni. A párton belüli helyzete éppen most ingott meg, ezek a reformer Nyers Rezsőék biztosan a fejét vennék, ha megtudnák, hogy részegen vezetett. A gondolatra kijózanodott. Körbenézett: sehol egy teremtetett lélek. Kihalt az utca, csak távolabb ugat egy kutya. Visszaballagott a szolgálati fekete Mercedeséhez. Beült a csillogó karosszériájú autócsodába és fel emelte a műszerfalba rejtett fedélzeti telefon kagylóját. A belügyminisztert hívta, régi, kipróbált harcostársát, akivel nemcsak a közös vadászatok, de az együtt töltött tivornyák emléke is összekötötte. Elmondta, mi történt. Őszintén. A belügyminiszter meg-

nyugtatta, hogy intézkedik és minden el lesz sikálva. Ettől megnyugodott. Beindította a motort és elindult, hazafelé, Budapestre.

Lumumba akkor már halott volt. A falu temette el. Április utolsó napján.

Másnap, Battonyán a május elsejei ünnepséget példátlan rendőri jelenlét

mellett tartották meg. A díszvendég a külügyminiszter elvtárs volt, aki ünnepi beszédében a szocialista embertípus legfőbb erényéről, az őszinteségről és az elvszerűségről szónokolt.

*Részlet a megjelenés előtt álló Éjfélre kialszanak a lángok című regényből*



